

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

UKA 2017/7
Nuuk, 25-09-2017
Kelly Berthelsen

2018-imut aningaasanut inatsisissatut siunnersuut (Aningaasaqarnermut naalakkersuisoq)

Aningaasanut inatsisissatut siunnersuut inuiaqatigiinnut pitsanngoriaatinik ikigisassaangitsumik nassataqartoq qujassutigarpur. Qujassutigarpullu pisuussutitta pingaarnersaasa – tassa inuit – pitsaanerusumik atugaqalernissaannut Naalakkersuisooqatigiit piffissakikkaluaqalutik pingaarutilinnik alloriarsinnaasimmata.

Inuit atugaannik pitsanngorsaaniarnermi Naalakkersuisunit aningaasanut inatsisikkut iliuuserineqartussat ilaatigut makku iluarisimaaratsigit oqaatigissavarput:

Ineqarnermut tapit eqaannerulersussanngorput. Siusinnerusukut killigititaq 1 kr.-imilluunniit sipporaanni taava tapit atorunnaartaraluartut massakut isertitat amerliartornerat malillugu ikiliartortussanngorput taamalu akunnattumik isertitalinnut iluaqutaasussaassallutik. Namminerisamik angerlarsimaffeqarnerup pingaaruteqarlunnarnera eqqarsaatigalugu iliuuserineqartoq inuiaqatigiinnut siuariaataassaaq annertoq.

Aamma meeqqanut tapit assingusumik aqqqissuussivigineqassammata akunnattumik isertitalit killigititamik qaangiillatsiartut ajornartorsiortitaasarnerat atorunnaassamat assorsuaq Inuit Ataqatigiinniit nuannaarutigarpur.

Inunnut aningaasaliineq siunissamut aningaasaliineruvoq. Meerartavut inuusuttavullu maanna ikiorutsigit erniinaralaaq pissarsiassavut katersorumaarpavut. Aqqqissuussinerit taakku inuit ataasiakkaat aningaasanik atugassaqarnerulernerannik nassataqassammata inuit ataasiakkaat aningaasatigut atugassaqarneruliinnassanngillat inuiaqatigiinnili aningaasat kaaviaarnerat sukkanerulissalluni taamalu aningaasarsionermit iluaqutaassalluni.

Takornariartitsineq siunissami inuussutissarsiutissatut pingaaruteqalersussaavoq. Pinngortitamik annerusumik innarlingikkaluarlugu takornariartitsinikkut annerusumik iluaqutigisinnaavarput. Takornariagassat qanorluunniit alutornartigigaluarunik pisariitsumik tikinneqarsinnaanngikkunik iluaqutigineqarnaviannimmata tamatumunnga sillimmartaarluni mittarfiit Kalaallit Airport A/S aqutigalugu piareersarneqalernerat nuannaarutigarpur. Nunalli immikkoortui allat aamma puigoqqunneqaavut taamaammallu mittarfiit minnerusut ukiuni missingersuusiorfiugallartuni sukumiinerusumik aningaasartalerneqarnissaat matumuuna noqqaassutigissavarput

Ukiuni kingullerni kinguaassiutitigut atonerlugaasimasut suliniuteqarfigineqarnerat iluaqutaalersimaqaaq, taamaattorli siusissukut iliuuseqarneq aamma aallunnerusariaqarparput. Neriuppugut meeqqat kinguaassiutitigut atonerlugaasimasut siusinaartumik ikiorneqarnerannut aningaasanik nassaartoqarsinnaajumaartoq.

Inuiaqatigiinni atukkat oqimaatsut pissutigalugit angerlarsimaffeqanngitsut amerliartorput. Atugarissaaqqilernissaannut suliniutit sugaluarpataluunniit angerlarsimafik tamatigut siulliussaaq. Taamaammata anisitaasartut ikinnerpaalersinniarlugit siunnersuisarnerit

aallunneqassasut noqqaassutigissavarput kiisalu angerlarsimaffeqanngitsut immaq ilaatigut najugaqatigiiffinnik pilersitsinikkut ikiorniarneqarnissaat misissoqqussallutigu. Ilaatigut Majoriamut aningaasaliissutit amerlineqarneratigut inuusuttut ilinniaqqinnissamut piareersarneqarnerat annerusoq nuannaarutigaarput. Kisianni ajornartorsiut sorlaaniit aaqqitassaamat meeqqat atuarfiat eqqarsaatigalugu makku oqaatigerusuppavut: Atuarfiatsialak kulturerput aallaavigalugu atuartitsivinngortinniarlugu aaqqissugaavoq. Aap, tamanna ajunngilluinnarpoq pisariaqarlunilu. Kisianni, inuiaqatigiinni atukkat oqimaatsut, pissakilliorneq, kinguaassiutitigut atonerluineq, aanngajaarniutinik atonerluineq, atuarfiup atuartitsinerullu aaqqissugaanerani ilanngullugit sillimaffiginngikkutsigit meeqqat atuarfianni soraarummiinngitsoortartut ikilisinnavianngilavut. Tamatumunnga ilanngullugu ilinniartitsisunngornianik ilinniartitsinermi ajornartorsiutit tamakku sillimmartaarfigineqartarnissaat kissaatigaarput.

Pingaarnerpaalli ilaattut una oqaatigerusuppavut: Qanorluunniit piumasaqartigaluarutta aningaasaqarnikkut immitsinnut artukkissanngilavut. Inuit isumagisassavut amerliartortussaammata sulisinnaasullu ikiliartortussaammata siunissamut sillimasariaqaratta missingersuusionerme annerusumik amigartooruteqannginnissarput piumasarissavarput.

Uagulli Inuit Ataqaqatigiinniit aningaasanut inatsimmut ataasiinnarmut isigineq pinnagu siunissaq ungasinnerusoq isigalugu inuiaqatigiinni allannguutissanik pingaarutilinnik nassataqartussanik makkuninnga saqqummiussaqaqarumavugut.

Pisuussutivut tamattaalluta pigaavut

Inuit Ataqaqatigiinniit qulequtsiussarput taanna ima ilanngitsoorsinnaanngilarput: Pisuussutivut tamattaalluta pigaavut – pisuussutilli pingaarnersaat tassaapput inuit. Taamaamat oqaatsit taakku eqqarsaatitsinniisillugit 2018-mut Aningaasanut Inatsisissatut Naalakkersuisooqatigiit siunnersuutaat oqaaseqarfigissavarput.

Naligiinneq annerusoq

Ilisimaneqartutut Inuit Ataqaqatigiinniit naligiinneq annerusoq tamatigut anguniartuarparput. Angutit arnat, inuiaat assigiinngitsut, inuusuttut utoqqaallu, nunaqarfimmiut illoqarfimmiullu suullu assigiinngitsut tamatigut naligiinnerulernissaat ilungersuutiguarparput. Minnerunngitsumilli pissaqassutsikkut inuiaqatigiit naligiinnerulernissarput qangali anguniagaraarput.

Qularnanngitsumik ilaat aperiumassapput: Naligiinneq sooq tannarineqartuassava uffa inuit tamatta assigiinngitsuusugut?

Siullermik, inuit tamarmik inatsisitigut naligiittussaapput, arlaannarpulluunniit pingaarnerutinneqassanngilaq. Taamaamat pisuussutit inuiaqatigiit tamarmik pigisaasa agguataarneqarneranni inuiaqatigiit tamarmik naligiimmik pineqarnissaat pingaartilluinnarparput.

Aappassaannik, immaqalu suli pingaarnerusumik: Inuiaqatigiinni kikkulluunniit tamarmik atorfissaqartinneqarput, pingaartumik inuiaqatigiinni uatsitut ikittuinnaasuni taamaappoq. Nukiit tamarmik meerartatta utoqqartattalu aammalu napparsimasortatta innarluutilittattalu isumagineqarneranni pisariaqartinneqarput. Aamma, inuiaqatigiit pissaqartinniarlugit inuusutissarsiornermi kikkut piginnaaneqarunnartut tamarmik pisariaqartinneqarput.

Pingajussaannillu, pisuussutivut siammarsimammata siammarluta inuugatta sumiiffimmiit sumiiffimmut assigiinnerusunik atugaqartariaqarpugut taamaattoqanngippat inuiattut ataasiusutut misigineq ajornakusuussammat taamalu nammaqatigiinneq ajornakusuussammat. Tamanna pillugu nunap immikkoortuini naligiinneq annerusoq pillugu saqqummiussaqaassaagut.

Naligiinneq annerusoq eqqarsaatigalugu Naalakkersuisooqatigiit aningaasanut inatsisissatut siunnersuutiminni meeqqanut ineqarnermullu tapinik pitsanngorsaaniarnerat assorsuaq qjarupparput qulequtsiussarpummi eqqorluinnarlugu meerartavut tassaammata pisuussutitta annersaat taamaammallu sapinngisamik pitsaasunik atugaqartinneqartussat.

Ineqarneq eqqarsaatigalugu Inuit Ataqaqatigiinniit Naalakkersuisunut aamma kajumissaarutigiumavarput ineqarnermut inatsisit siunissami misissuataarluaqqullugit.

Ullumikkummi ineqarnikkut immikkoortortat imminnut napatittussanngorsimanerat pissutigalugu nunap immikkoortuini aningaasarsiornikkut ajornartorsiorfiusuni ineqarnermut akiliisinnaaneq ajornartorsiutaagaangat akiliisartutuannguut annertuumik nammakkerneqartarput. Taamaammat ineqarnermut tapitigut qanoq iliuseqarniarneq iluarisimaaraluarlugu ineqarnermut tunngasut piffissami qanittumi isumaliutigeqqinneqarnissaat kajumissaarutigeriissavarput.

Pisuussutit tamatta pigaavut

Naligiinneq annerusiq eqqartortillugu aamma nunatta pisuussutaasa tamatsinnit pigineqarnerat erseqqissartuarusupparput. Kikkut tamarmik aalisartuusinnaangillat aatsitassarsiortuusinnaanatillu, taamaattumik aningaasarsiornikkut sakkussavut soorlu akitsuutit atorlugit pisuussutit kikkunnit tamanit iluaqutigineqarnissaannik Naalakkersuisut qularnaariarnerat qujarupparput.

Tassungaannarli killeqartariaqanngilaq! Paasinarsippat pisuussutitta tamatta pigisatta iluaqutigineqarnerat inunnut ikittuinnarnut eqiterneqalersimasoq, taava uagut Inatsisartut Naalakkersuisullu inuiaqatigiit pigisaannik pitsaasumik nakkutiginnissalluta pisussaaffiligaasimasugut agguaassinerup naligiinnerusunngortinnissaannik pisussaaffeqarpugut. Pisuussutit, aalisagaappata aatsitassaagaluarpataluunniit, naligiinnerusumik iluaqutigineqalernissaannut Inatsisartut Naalakkersuisullu sapiissuseqarnissaannik matumuunna kissaappavut, aammalu inatsisissatut siunnersuutaajunnartut tamatuminnga siunertallit tamaasa tapersersorumaaratsigit inuiaqatigiinnut neriorsuutigissavarput.

Kikkut tamarmik atorfissaqartinneqarput

Siuliani oqareerpugut kikkut tamarmik atorfissaqartinneqartut, aamma kikkut aanngajaarniutitik atuinermut eqqugaasimagaluit nukissaqaqqilerlutik tamakkiisumik sulileqqissinnaasut atorfissaqartippavut. Maannamut misilittakkat pitsaasut takutereerpaat atonerluisimagaluit ikiorneqaraangamik imminnut inuiaqatigiinnullu nukissanik annertuunik tunisisartut.

Inuiaqatigiittut qangarsuarli nassuerutigaarput aanngajaarniutitik atonerluineq ajornartorsiutigigipput. Maanna ajornartorsiut eqqartorunnaarlugu, eqqartulerniartigu qanoq ililluta anigussaneripput. Taamaammat imigassaq pillugu inatsisiliornissamut, taamalu timalimmik oqallinnissamut, Naalakkersuisut ammaassinerat qujarupparput, Inuit Ataqatigiinniillu qulareqqussanngilarput qulequttami tassani pingaartitatsinni pisarnitsitut ammasumik peqataajumaaratta kikkut pisariaqarunnartut tamaasa peqatigalugit.

Piffiit naligiinnerusut

Pisuussutivut siammarsimmamata siammarluta inuuvugut. Pisuussutit sumiikkaluit iluaqutiginiartariaqarpavut, avinngarusimasumiikkaluarpataluunniit. Tamanna pillugu avinngarusimasuni najugaqarnissaq inunnut artukkiissanngilaq atukkallu assigiinngippallaalissanatik sumiiffiup avinngarusimanera piinnarlugu. Tamanna pimoorukkumallugu Inuit Ataqatigiinniit ilungersorluta makku isumaliutissatut kissaatigissavavut piaartumillu anguarniarneqarnissaat ilungersuutigiumaarlugu: Inuiaqatigiit ataasiuvugut, sumi nunassinnerput apeqqutaatinnagu akileraarutivut assigiilerniarlik, aammalu inuuniarnikkut aningaasartuutivut pisariaqarnerpaanut, imermut, kiassarnermut, innaallagissamullu aningaasartuutivut assigiilerniarlik. Aatsaat taamaalilluta pisuussutivut siammassissut, aalisakkat aatsitassat, takornariagassaqqissullu sumiikkaluarpataluunniit inunnut artukkersuutaanngitsumik iluaqutigisinnaanngorumaarpavut. Tamatuma saniatigut meeqqat atuarfiisa pitsaasusiinut kommunit qanoq pissarissaartiginerat apeqqutaasariaqanngitsoq isumaqarpugut. Meerartavut sumiluunniit najugaqaraluarunik assigiimmik atuartitaanikkut periarfissinneqartariaqarput. Taamaammat Inuit Ataqatigiinniit siunnersuutigissavarput meeqqat atuarfii pisariaqartitsiviusut toqqaannartumik nunatta karsianiit aningaasalersorneqarnissaannut periarfissiisoqassasoq.

Angallanneq eqqarsaatigalugu piffinnittaaq naligiisitsinerujumalluta assersuutigalugu sinersortaait annerusut Nanortalimmut apuuttalernissaat kissaatigaarput. Taqqannami aamma takornariarfissuannngoreerpoq angallannikkut periarfissiinnikkut suli annerusumik iluaqutaalersussamik.

Sulinermut ilanngaat

Inuit ilaat ineqarnermut assigisaannullu akiliigaangamik imminnut nunguutingajalluinnartarput, naammattusaariuartariaqartarlutillu. Inuilli ilaat akiligassanut akilereeraangamik annerujussuarmik sipporussaqtartarput. Tupinnangitsumik ikigisassaajunnaartut naammattusaariuarnermut nukissaaruttarput pisortaniillu ikiorneqarlutik inuunissartik ajornanginnerusutut isigilersarlugu. Imminut ataqqineq, maligassiuineq, allallu taamaalillutik amerlaqisunit annaaneqartarput. Kikkut tamarmik atorfissaqartinneqarmata taakku nukii aamma atorfissaqartinneqarput, qularnanngilarlu periarfissinneqarunik suleqataajumassaqisut.

Qujanartumik allanngortinnissaanut periarfissaqarpugut piumagutta sapiissuseqaruttalu angusinnaasatsinnik. Tassami sulinermit ilanngaak akissaatikinnerusunut qaffanneqarsinnaavoq taamalu pisortanit ikiorsiissutinik toqqaasarnermut taarsiullugu inuit suliumasut annerusumik imminnut napatissinnaanngornissaannut periarfississavavut.

Qularutiginngilarput taama inuit sulinermit ilanngaasiinikkut inuiaqatigiinnut tunniussaqaqataaanissaannik periarfissinneqarnerannut inuiaqatigiinni pissarissaarnerpaat akileeqataajumassasut. Sulinermit ilanngaak pissarissaarnerpaanit nammaqataaffigineqarpat nammaqatigiinnertut isigalugu iluarissavarpur.

Qularutiginngilarput taama inuit sulinermit ilanngaasiinikkut inuiaqatigiinnut tunniussaqaqataaanissaannik periarfissinneqarnerannut inuiaqatigiinni pissarissaarnerpaat akileeqataajumassasut. Sulinermit ilanngaak pissarissaarnerpaanit nammaqataaffigineqarpat nammaqatigiinnertut isigalugu iluarissavarpur.

Nukippasuit pissarsiarinissaannut piumassuserput sapiissuserpullu kisimik apequtaalerput.

Kulturi nukittoqutitut nappatitullu

Kulturi kulturikkullu suliniutit aliikkutassiaannaanngillat! Inuiaat kinaassusiannik ersersitsisuupput, inuiaqatigiinni inunnilu ataasiakkaani nukittoqutaapput, minnerunngitsumillu soorlu takornariartitsineq eqqarsaatigalugu napaniarnitsinnut ilapittuutaarujussuassapput.

Taamaammat Inuit Ataqtatigiinniit pinngitsoorumanngilagut kulturikkut suliniutit pingaaruteqarluinnartutut isigalugit tapersorneqarnissaannut kaammattuissalluta.

Aningaasanut Inatsisikkut makku annerusumik tapersersugassatut taarusuppavut: Isiginnaartitsineq, tassa nunarput ataatsimut isigalugu aammali piffinni ataasiakkaani isiginnaartitsisartoqarneq annerusumik tapersersortariaqarparput. Isiginnaartitsineq aliikkutassiaanaanngilaq, inuiannili anersaakkut nukittorsarfittut minnerunngitsumillu siammasissumik isummersornermut aammalu inuiaat imminnut ilisariniarlutik tarrarsorfiattut isigalutigu tapersersugassatut isigaarput. Aamma filmiliorneq taama pingaartitsigigatsigu tapersersoqqarput.

Kulturikkut illorsuit sutigut tamatigut inuiaqatigiit ataatsimoorfiisut atorfissaqarput. Taamaattumik illoqarfinnut mikigaluanulluunniit allaat kulturikkut illoqarnissaannut tapersersuinissamut kajumissaarivugut, Naalakkersuisunut Inatsisartunullu.

Timersorneq timikkut peqqissaataaginnarani aamma inuiattut avammut attaveqaataavoq pingaarutilik, taamaammat najukkani ataasiakkaani pingaartumillu nunanut allanut timersoriarnissamut tapiissutit isumaginninnermi iliuuserineqartutulli pingaartinneqartigisariaqarput pitsaaliunermi sakkussaagamik naliitsut.

Atuakkiorneq aamma tassaavoq inuiaat isaat qarngallu. Isigisanik, isigisariaqavissunik, oqaatigisariaqavissunillu saqqummiiviusarpoq. Inuiaat atuakkiornikkut pisuunngorsarumallugit pikkorissaanernut, saqqummersitsisarnernut allanullu atugassanik naleqquttunik aningaasaliisoqarnissaa ilungersorluta noqqaassutigarpur.

Aatsitassarsiorneq

Aatsitassarsiorneq inuiaqatigiit sinnerisulli isumalluarfigigatsigu, naatsorsuutigigatsigululu ukiuni aggersuni aatsitassarsiorfik ataasiinaanngitsoq ammarumaartoq, naalakkersuisut kajumissaarumavavut pissarsiat pitsaanerpaamik agguanneqarnissaannut aqutissiuaqqullugit.

Suleqataaneq pissarseqataanermit aqutissat pingaarnersaraat, taamaammat nunaqavisut suleqataassapput suliffeqarfiillu nunaqavisut pigisaat sapinngisamik annerpaamik atorneqassallutik. Taakkununga ilinniartitsinerit aamma kipputissanngilavut.

Suliffissat aningaasallu pisariaqartikkaluaqigivut taamaattoq inuiaagatta ikittuinnaat mianersorfissaqarpugut: Aatsitassarsiorfiit amerlavallaat angivallaallu ataatsikkut

aallartikkaluarutsigit inuiaqatigiit sinnerini sulisussaalatsineq – maanna ilaatigut aallartereersoq – annertuumik ajornartorsiutaalersinnaavoq aammalu akissarsiatigut annertuumik equngasitsilersinnaalluni. Assersuutigalugu pisortat akissarsiatigut unammisinnaangippata isumaginninnermi sulisussaalatsisoqalersinnaavoq sulisuugalullu akissarsiaat assorsuaq nalikillisinnaallutik.

Aatsitassarsiornerup ilorraap tungaanut aallarnera attatiinnarumallugu kissaatigaarput nunani tamalaaneersunit inuttaqartumik aatsitassarsiorneq pillugu siunnersuisoqatigiinnik pilersitsinissaq Aningaasanut Inatsisissamut 2018-imoortumut aningaasalerneqassasoq. Tamanna Naalakkersuisooqatigiit isumaqatigiissutaani angusassatut aamma siunnerfiuvoq.

Naalakkersuisooqatigiit isumaqatigiissutaani ima allassimavoq:
"Nunani tamalaaneersunit inuttaqartumik aatsitassarsiorneq pillugu siunnersuisoqatigiinnik Naalakkersuisooqatigiit pilersitsinissaq suliarissallugu isumaqatigiissutigaat."

Tassunga ilanngullugu aamma apeqqtigerusupparput Alcoa suniarneripput, takusinnaasavummi malillugit suli aningaasanut inatsisikkut aningaasartorfigineqarmat kisiannili sunik kinguneqarneranik takussutissartaqanngitsumik.

Pinngortitaq piujuartitsinerlu

Pinngortitaq pinngorfigaarput, pissarsiorfigaarput taannaqanngippallu piunaviangilagut. Tassa pinngortitaq tamatta paarilluagassaraarput. Avataaniit mingutsitsineq eqqumaffiguaraluaripput taamaattoq uagut nammineq pingaartumik eqqagassalerinnermi kinguartooqqanerput aamma siunissami qanittumi Naalakkersuisunut eqqumaffigeqqussavarput.

Pinngortitap pisuussutai inuiattut nappatigaavut, sapinngisamik annerpaamik pissarsivigerusuttarpavut. Mianersuaalliussanngilagulli, immitsinnut kinguaassatsinnullu nunguutsissanngilagut. Pisuussutivut isumatuumik mianersorluta atussavavut, ilisimasat pissarsiarisinnaasavut tamaasa atorlugit.

Namminersorneq

Inuiattut namminersorumavugut, tamatumunngami piareersalereerpugut, siunnersuutivullu siulianiittut tamarmik tassunga sammipput. Naalagaaffiugutta naalagaaffiunngikkuttaluunniit inuiattut namminersorumavugut. Ataaserlu paatsooqqunneqaarput: Namminersortunngorneq suaarutaassanngilaq imaqanngitsoq, piginnaanerusaarli inuiannit amerlanernit pigineqalersimasoq. Inuiaat peqqillutik piginnaanearlutillu, pisuussutiminnillu tamanik piginnittunngorsimallutik namminersortunngussapput.

Siunnersuutit taasavut atorlugit inuit pisortanik isumalluuteqarnermiit ikaarsaartissavavut ilaatigut sulinnermut ilanngaatorlugi, aanngajaarniutinik atuinerup akiorneratigut, kulturikkut nukittorsarnitsigut kulturimillu iluaquteqalernitsigut.

Pingaartumik inuussutissarsiornikkut namminersorsinnaassuserput anguniarlugu ukiut tamaasa aningaasanut inatsisikkut allorartuassaagut.

Aalisarneq, tamatigut nunaqavissunut annerpaamik pissarsiaqarfiusunngortinniarlugu sulissaagut. Pisuussut qaqinneqarfimmini annerpaamik sulisoqarnikkut akileraartarnikkullu iluaqutigineqassaaq.

Aatsitassarsiorneq kinguaassanit aamma pissarsiaqarfiussaaq, sunillu iluaqutissanik aalaakaasunik pissarsiniarfiussalluni.

Takornariartitsinikkut nunarput alutornartorsuaq iluaqutissarsippat takornariagassat suusut tamatta ilisimassavavut, sullissisinnaassalluta, takornariagassallu sapinngisamik pisariinnerpaamik tikinneqarsinnaassapput. Tamakku tamaasa naligiilluta ataatsimoorlutalu pissarsivigissavavut pinngortitarput ataqqillugu.

Sulisussat, tassa inuit, tassaapput pisuussutitta pingaarnersaat, ilinniartitsinikkut, peqqissutsikkut inuunermillu toqqissisimanikkut aammalu kulturikkut ataatsimoorfeqarneq atorlugi pitsaasunik atugassaqartissavavut.

Qujanaq